

C. Plīnī Secundī *Nātūrālīs Historiā*: Lusciniae cantus (X 81)

Lusciniīs diēbus ac noctibus continuīs quindecim garrulus sine intermīssū cantus, densante sē frondium germine, nōn in nouissimis dignā mīrātū aue.

5 Prīmum tanta uox tam paruō in corpusculō, tam pertinax spīritus; deinde in ūnā perfecta mūsicæ scientia: modulātus ēditur sonus et nunc continuō spīritū trahitur in longum, nunc uariātur inflexō, nunc distinguitur concīsō, cōpulātur intortō,
10 prōmittitur rēuocātō, infuscātur ex inopīnātō, interdum et sēcum ipse murmurat, plēnus, grauis, acūtus, crēber, extentus, ubī ūsum est, ūbrans, summus, medius, imus.

Luscinia megarhynchos

garrulus = loquax, uerbōsus

densāre = facere densum ↔ tenue

germen = surculus, fructus arbōrum

in nouiss. = in gradū ultimō auium

pertinax = nimis tenax, diuturnus

in ūnā : aue subintelligitur uel uoce

modulātus = ad modōs factus

inflexus < in-flectere = dēclīnāre

concīsus < con-cīdere < caedere

intortus (< intorquere) = spīrae modō

prōmittitur rēuocātō : “ēditur ūnā contentiōne longiusculē prōductum”

infuscātur = obscurum fit ↔ candidum

ex inopīnātō = subitō, repentē

crēber, extentus : “nunc eōsdem sonōs celeritāte maximā deuoluit, nunc eōsdem prōtrahit longius”.

1. Apparātus criticus¹

Conspectus siglorum:

ll.u. = libri manu scripti et ueteres editores uel lectio uulgata.

Dal. = Dalecampii editio Lugdunensis 1587.

v a. *S* = Veteres editores uel lectio uulgata ante Silligi editionem, Hamburgi et Gothae 1852.

T = Editio Ludouici Iani et Caroli Mayhoff Teubneriana, Stutgardiae 1986 [=1909].

P = Editio Emili de Saint Denis, Parisiis: «Les Belles Lettres» (1961)

2. nouissimis *Dal.* *T P* : -mū *ll. u.* 3-4. in una perfecta musicæ scientia modulatus editur sonus: et *v. a.* *S Gesner* 1723 (p. 462, cap. LVII) *Aikin* 1776 (p.120) *Selecta* 1756 (p. 82) // in una perfecta musica scientia modulatus editur sonus, et *Ulrich* 1857 (p. 154) [in nota: *una* sc. lusciniā] // in unā perfectā musicæ scientiæ modulatus editur sonus: et *Turner* 1829 (p. 85) // in una perfecta musica scientia¹⁰¹: modulatus editur sonus et *T* // in una perfecta musica scientia¹⁰²: modulatus editur sonus et *P* // in ūnā perfecta mūsicæ scientia: modulātus editur sonus et *conieci*

¹ Līneolae sūprā uōcālēs longās ā mē notātae sunt.

2. Dē ūsū stilōque Plīniānō²

Lusciniīs

diēbus ac noctibus continuīs quindecim
garrulus sine intermīssū cantus
densante sē frondium germine,
nōn in nouissimīs dignā mīrātū aue.

- Datīuus possessīuus: **Luscinae garrulum cantum habent*
Quando?: *XV diēbus ac noct.* / Quōmodo?: *continuīs = sine intermīssū*
- Ellipsis uerbī SVM : *Lusciniis garrulus cantus (EST)*
- Ablātīuī absolūtī : *densante... germine*
dignā... aue

1) prīmum **tanta** uox **tam** *paruō* in *corpusculō*
tam *pertinax* spīritus;

- ellipsis uerbī SVM
- antithesis: *corpus-* / *spīritus = uox*
tanta, tam / paruō, -ulō (suffixus dēminūtīuus)

2) deinde in *ūnā* perfecta mūsicae scientia:
modulātus EDITVR sonus
et **nunc** *continuō* spīritū TRAHITVR in *longum*,
nunc VARIATVR inflexō,
nunc DISTINGVITVR concīsō
COPVLATVR intortō,
PROMITTITVR rēuocātō,
INFVSCATVR ex inopīnātō

- ellipsis : subintelligendum est “in *ūnā* aue” uel potius “in *ūnā* uōce”
- ūsus multōrum uerbōrum ad alacritātem perītiāque (*scientia*) simulandam
inter mūsicae mūtātiōnēs (*modulātus sonus*)
- nōmen subiectum (*sonus*) quod actiōnem omnium uerbōrum patitur, positum
in locō ēminētī
- uerbōrum temporālium cōpia
- uerba uōce passīuā ēnuntiāta, ut *sonus (mūsica)* ēmineat et praecellat aū
- anaphora (*nunc*) // *homeoteleuton* (-TVR, -TO)

interdum et sēcum ipse MVRMVRAT,

- nōminis subiectī (*sonus : ipse*) locum Plinius mūtāt, scilicet ante uerbum,
quod uoce actīuā nunc ēnuntiātur

plēnus, grauis, acūtus, crēber, extensus,
ubī ūsum EST
uībrans, summus, medius, imus

- iterum ellipsis uerbī SVM
- sententia sensū temporālī praedita adiectiuōrum seriem frangit
- adiectiuōrum cōpia

² Sandra I. Ramos Maldonado (2013): “[La Naturalis Historia de Plinio el Viejo: lectura en clave humanística de un clásico](#)”, *Ágora: Estudios clásicos em debate* 15, 51-94.